

УДК 332.2:332.3

DOI <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2025-4.28>

Місюк М. В.

*доктор економічних наук, професор,
проректор з навчальної роботи
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: misyuknikolai@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2903-7715*

Лобунько А. В.

*кандидат економічних наук,
докторант кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: lobunkoanton@ukr.net
ORCID: 0009-0005-3661-3719*

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ, СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН

Анотація

У статті обґрунтовано, що під земельними ресурсами необхідно розуміти сукупність запасів землі, розташованих на певних територіях держави, регіону, територіальної громади, які володіють природно-економічними властивостями і є джерелом задоволення різних потреб та інтересів як окремих людей (землекористувачів), так і суспільства (держави) в цілому, відносини щодо управління і розпорядження якими через наявність унікальної економічної, екологічної та соціальної значущості підлягають прямому чи опосередкованому впливу держави щодо землевпорядкування. Також визначено, що земельні ресурси – це найширше і узагальнююче поняття стосовно земель, землекористування, земельних ділянок та їх частин. З'ясовано, що площа сільськогосподарських угідь у Хмельницькій області зменшилась. Разом з тим, площа ріллі зросла за рахунок розорювання природних кормових угідь. Збільшилась площа лісів. Також зросла площа забудованих земель. — — — — Визначено, що найбільш масштабними деградаційними процесами є водна та вітрова ерозія земель. Оскільки область має значну протяжність з півночі на південь, спостерігається відмінності в структурі та якості земельних ресурсів. Таким чином, на сучасному етапі проблеми управління земельними ресурсами не втрачають своєї гостроти та актуальності. На рівні регіону загострюються існуючі проблеми у організації використання земельних ресурсів у реалізованій державній земельній політиці та в управлінні земельними ресурсами. До таких проблем можна віднести непрозорість процедур управління земельними ресурсами, диспропорції на площах земель різних категорій, особливості економічного розвитку регіону тощо. Вони вимагають створення дієвого механізму цілеспрямованого регулювання організації використання земельних ресурсів та управління ними у необхідному економічному руслі. Питання вдосконалення ефективності управління земельними ресурсами продовжують залишатися найважливішим і пріоритетним завданням земельної політики.

Ключові слова: земля, земельні ресурси, землекористування, землевпорядкування, земельний фонд.

Вступ. Земля є основою для життєдіяльності громадян, життя інших живих організмів, функціонування економіки. Вона є частиною національного багатства і має особливі властивості. Притаманні землі особливості зумовлюють необхідність державного регулювання відносин, пов'язаних із землекористуванням та розподілом земельних ресурсів. Такими особливостями є: родючість, обмеженість та непоправність; довговічність; багатофункціональність; унікальність; законодавчо встановлений режим використання; неможливість переміщення.

Одночасно зазначимо, що українські вчені у праці «Концепція проекту закону України «Про землевпорядкування» визначають термін «земля» як «**унікальний природний актив**, що є простір, в якому протікають економічна діяльність і природні процеси, і в межах якого зосереджені активи навколишнього середовища та економічні активи» [11].

Проте, **методи управління земельними ресурсами** (а, відповідно, і організація використання земельних ресурсів) часто призводять до наслідків, що виходять за межі таких територій; тому землевласники все частіше стикаються з обмеженнями щодо використання або управління земельними ресурсами і землекористуванням [14] та спрямованими на захист численних екосистемних послуг землекористування, які забезпечуються завдяки цим землям [13].

Мета дослідження: з'ясувати сутність, функції, стан і тенденції змін земельних ресурсів сільських територій Хмельницької області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно статті 1 закону України «Про охорону земель» *земельні ресурси* – «сукупний природний ресурс поверхні суші як просторового базису розселення і господарської діяльності, основний засіб виробництва в сільському та лісовому господарстві» [5].

Однак необхідно пам'ятати про потрібну роль земельних ресурсів у суспільних відносинах (табл. 1).

Таблиця 1. Підходи до визначення змісту поняття «земельні ресурси»

Підхід	Трактування
Екологічний	Земельні ресурси – це самостійний природний об'єкт, складова частина навколишнього середовища, що взаємодіє з іншими об'єктами природи (<i>лісами, надрами, водами</i>)
Економічний	Земельні ресурси – це об'єкт господарської та іншої діяльності, матеріальна база всім видів виробництва, джерело (ресурс) для задоволення найрізноманітніших потреб людини
Соціальний	Земельні ресурси – це об'єкт різних форм власності та місце проживання людей

Джерело: [7].

Узагальнюючи викладене вище, пропонуємо під *земельними ресурсами* розуміти сукупність запасів землі, розташованих на певних територіях держави, регіону, територіальної громади, які володіють природно-економічними властивостями і є джерелом задоволення різних потреб та інтересів як окремих людей (*землекористувачів*), так і суспільства (держави) в цілому, відносини з щодо управління і розпорядження якими через наявність унікальної економічної, екологічної та соціальної значущості підлягають прямому чи опосередкованому впливу держави щодо землевпорядкування.

За дослідженням А. М. Третьяка, В. М. Третьак, А. В. Лобунько «Земельні ресурси сільських територій відрізняються від інших ресурсів багатифункціональністю, визначаючи взаємозв'язок та взаємозалежність сільсько-господарського виробництва, екологічних процесів, середовища життєдіяльності людини та інтегруючи таким чином економіку, екологію та соціальні процеси» [10]. На рис. 1 приведена логічно-змістовна схема багатифункціональної ролі земельних ресурсів як фактору впливу на сталий розвиток сільських територій.

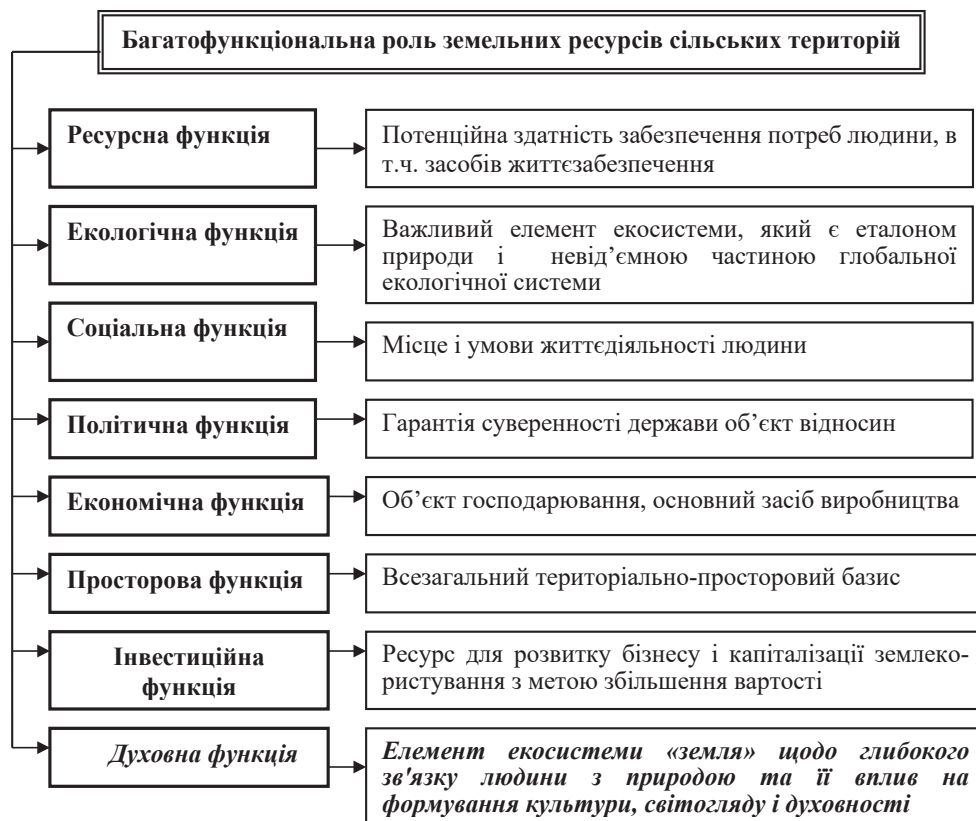

Рис. 1. Логічно-змістовна схема багатифункціональної ролі земельних ресурсів як фактору впливу на сталий розвиток сільських територій

Джерело: сформовано автором за даними [12].

Багатифункціональна роль земельних ресурсів обумовлює необхідність дбайливого ставлення до землі та усвідомлення відповідальності суспільства за її збереження. Всі приведені функції землі (*земельних ресурсів*) на

рис. 1 повинні реалізуватися територіальними громадами згідно повноважень визначених статтями 26, 31, 33 та іншими закону України «Про місцеве самоврядування» [6].

Таким чином, в основу **визначення значення і функцій земельних ресурсів** для різних суб'єктів покладено соціально-економічні пріоритети, такі як безпека, переваги для суспільства, екосистемні процеси та земельний капітал [4]. Збереження функцій земельних ресурсів безпеки людства, оскільки земельні ресурси – це доступ до продовольства та привіюється до забезпечення – води, стабільна зайнятість та життєзабезпечення населення, стійкість до зміни клімату та екстремальних природних явищ, соціальна та політична безпека.

Структуру земельних ресурсів держави, регіону чи територіальної громади можна наглядно виразити наступним чином (рис. 2).

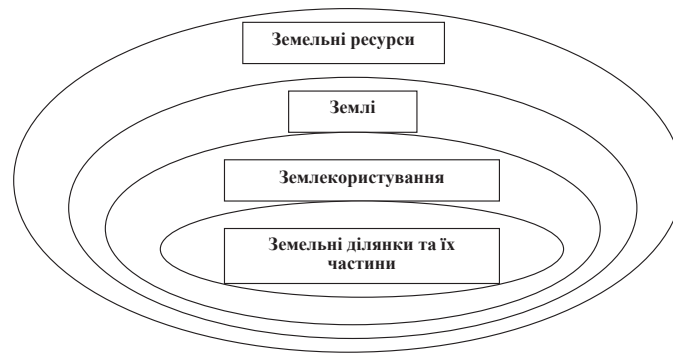

Рис. 2. Логічно-змістовна схема складу земельних ресурсів в Україні

Джерело: [14].

Отже, **земельні ресурси** – це найширше і узагальнююче поняття стосовно земель, землекористування, земельних ділянок та їх частин.

В структурі земельного фонду Хмельницької області, яка характеризується загальною площею 2 062,9 тис. га, майже 3/4 території зайнято сільськогосподарськими землями (табл. 2).

Таблиця 2. Тенденції зміни структури земельного фонду Хмельницької області

Основні види земель та угідь	2010 р.*		2020 р.*		2024 р.**		+,- 2024 р. до 2010 р.	
	усього, тис. га	в %	усього, тис. га	в %	усього, тис. га	в %	усього, тис. га	в %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Загальна площа	2062,9	100	2062,9	100	2062,9	100	2026,5	0
у тому числі:								
1. Сільгоспугіддя, з них:	1568,3	76,02	1566,2	75,9	1560,7	75,65	-7,6	-0,37
рілля	1254,4	60,81	1326,4	64,3	1326,9	64,32	72,5	3,51
перелоги	1,3	0,06	0,7	0,03	0,7	0,03	-0,6	-0,03
багаторічні насадження	41,2	2,00	38,3	1,86	38,0	1,8	-3,2	-0,16
сіножаті	134,6	6,52	59,9	2,90	59,5	1,84	-75,1	-3,64
пасовища	136,7	6,63	135,4	6,56	135,4	2,88	-1,3	-0,06
2. Ліси та інші лісовкриті площі	287,2	13,92	294,7	14,29	294,7	14,29	7,5	0,36
з них: вкриті лісовою рослинністю	268,6	13,02	280,0	13,57	280,0	13,57	11,4	0,55
3. Забудовані землі	84,4	4,09	99,9	4,84	100,2	4,88	15,8	0,77
з них: під житловою і громадською забудовою	77,3	3,75	60,8	2,96	61,1	2,98	-16,2	-0,79
4. Відкриті заболочені землі	20,2	0,98	13,8	0,67	13,8	0,67	-6,4	-0,31
5. Під водою	42,2	2,05	41,0	1,99	41,0	1,99	-1,2	-0,06
6. Відкриті землі без рослинного покриття	24,2	1,17	16,4	0,79	16,4	0,79	-7,8	-0,38
7. Інші землі	36,4	1,76	36,4	1,76	36,4	1,76	0	0,00

Джерело: розроблено автором за даними [3; 8;9].

Площа сільськогосподарських угідь становить 1 560,7 га, або 75,6% від загальної площі області, в тому числі рілля 1 326,9 тис. га, або 64,3% (табл. 2). Забудовані землі займають 100,2 тис. га або 4,9% від загальної площі області. Як показують дані табл. 2, за період з 2010 р. по 2024 р. пройшло зменшення площі сільськогосподарських угідь на -7,6 тис. га або на 0,4%. Разом з тим, площа ріллі зросла на 72,5 тис. га або на 3,5% за рахунок розорювання природних кормових угідь. Також збільшилася площа лісів на 7,5 тис. га або на 0,4%. Також зросла площа забудованих земель на 15,8 тис. га або 0,8%.

У структурі сільськогосподарських земель рілля займає близько 78,64%, багаторічні насадження – 2,34%, сіножаті – 8,53%, пасовища – 9,61%, перелоги – 0,14% та інші сільськогосподарські землі – 0,74%. Оскільки, область має значну протяжність з півночі на південь, спостерігаються деякі відмінності в структурі земельного

фонду. Тому доцільно охарактеризувати земельний фонд і структуру сільськогосподарських земель в адміністративних районах.

За дослідженнями групи українських вчених рівень розораності земельного фонду України складає 54%, а в Європі – 35 [4]. Хмельницька область відноситься до регіонів з високим рівнем розораності території (64,3%) та сільськогосподарських угідь (85,0%).

За дослідженнями М. Р. Питуляка, М. В. Питуляк, Б. М. Жулканич, С. Л. Бартко коефіцієнт екологічної стійкості земельних угідь Хмельницької області (рис. 3) становить 0,85 [5]. Перш за все, даний показник залежить від величини площ стійких угідь (пасовищ, сіножатей, лісів та боліт). Так, найнижчі показники цього коефіцієнту в центральній частині області. В Хмельницькому районі (рис. 3) до нестійких угідь належать землі Гвардійської (0,17), Старосинявської (0,17), Староостропільської (0,24), Красилівської (0,25), Теофіпільської (0,29), Волочиської (0,27), Городоцької (0,22) та Розсошанської ОТГ (0,26). На схід та північний-схід даний показник підвищується, оскільки, частка лісів, пасовищ та сіножатей збільшується. До умовно-стійких належать земельні ресурси Летичівської (0,71), Вінківської (0,88) та Зінківської ОТГ (0,82).

До основних чинників деградації земельного покриву належать: високий рівень розораності угідь, складний рельєф, ерозія, недотримання агротехнічних вимог, урбанізація. Стан родючості ґрунтів залишається критичним фактором екологічної стабільності. Важливим індикатором є вміст гумусу: середньозважене значення по області становить 2,79%. Загалом ґрунтове покриття області є різноманітним як за типами ґрунтів, так і за рівнем природної родючості, що обумовлює поділ території на сім агроґрунтових районів.

Найбільші площі займають чорноземи типові, що утворились на різних ґрунтоутворюючих та підстилаючих породах.

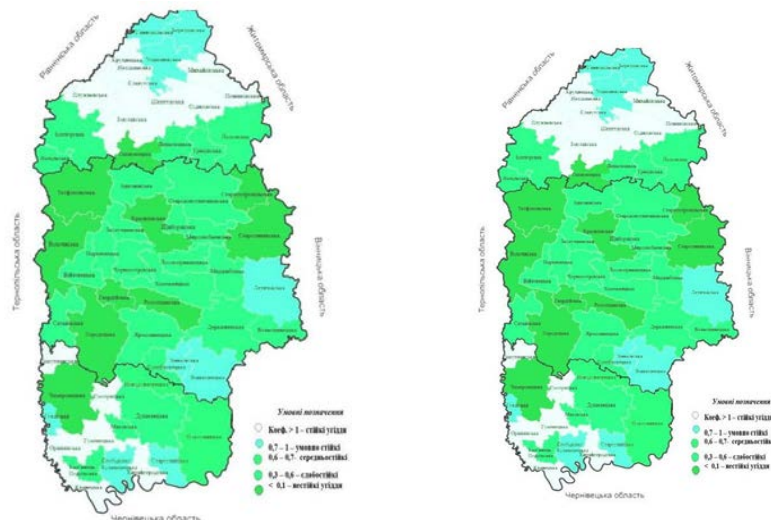

Рис. 3. Характеристика екологічної стійкості земельних угідь Хмельницької області

Джерело: [6].

Чорноземи типові утворились на лесах та лесовидних суглинках під степовою рослинністю, які поширені в центральній частині області. На рис. 4 приведено структури ґрунтового покриття Хмельницької області.

Рис. 4. Характеристика структури ґрунтового покриття Хмельницької області

Джерело: [1].

Як видно із рис. 4 в Хмельницькій області у структурі ґрунтового покриття переважає чорноземний тип (64,4%). Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу за результатами агрохімічної паспортизації для земель сільськогосподарського призначення приведено в табл. 5 [1].

Таблиця 5. Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу

№ з/п	Райони	Площа ґрунтів, %						Середньо зважений показник, %
		Дуже низький <1,1	Низький 1,1–2,0	Середній 2,1–3,0	Підвищений 3,1–4,0	Високий 4,1–5,0	Дуже високий >5,0	
1	Городоцький	-	20,4	17,6	59,3	2,7	-	2,99
2	Кам'янець-Подільський	-	12,6	49,1	38,3	-	-	2,80
3	Новоушицький	1,7	64,5	33,7	-	-	-	1,95
4	Чемеровецький	-	1,2	37,6	56,4	4,8	-	3,11

Джерело: [10].

Як показують дані табл. 5, найбільша площа ґрунтів із середнім та підвищеним вмістом гумусу знаходиться в Кам'янець-Подільському та Чемеровецькому районах.

За дослідженнями інституту землеробства Національної академії аграрних наук України «основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси області є сільське господарство, промисловість, енергетика, транспорт, гірничодобувна промисловість. Найбільшу загрозу становлять явища, які спостерігаються в ґрунтовому покритті, де внаслідок ерозії, відкритих розробок корисних копалин та будівельної сировини, відбувається забруднення хімічними речовинами і промисловими викидами. Також серед основних чинників негативного впливу на земельні ресурси сільськогосподарського виробництва області є: значна розораність земель і, що найбільш небезпечно, на схилах; порушення і не дотримування сівозмін; застосування важкої техніки; недостатність внесення органічних та мінеральних добрив; надмірна насиченість структури посівних площ технічними культурами і, особливо, соняшником; припинення будівництва протиерозійних гідротехнічних споруд» [2].

Найбільшими деградаційними процесами в Хмельницькій області є водна ерозія земель (32,2% сільськогосподарських угідь від території регіону, в тому числі 35% орних земель; 13,6% середньо і сильно змитих за даними державного земельного кадастру), підтоплення земель (приблизно 12%), підкислення (майже 18%), засолення та осолонцювання ґрунтів (більш як 6 %).

Таким чином, на сучасному етапі проблеми управління земельними ресурсами не втрачають своєї гостроти та актуальності. На рівні регіону загострюються існуючі проблеми у організації використання земельних ресурсів, у реалізованій державній земельній політиці та в управлінні земельними ресурсами. До таких проблем можна віднести непрозорість процедур управління земельними ресурсами, диспропорції на площах земель різних категорій, особливості економічного розвитку регіону тощо. Вони вимагають створення дієвого механізму цілеспрямованого регулювання організації використання земельних ресурсів та управління ними у необхідному економічному руслі. Питання вдосконалення ефективності управління земельними ресурсами продовжують залишатися найважливішим і пріоритетним завданням земельної політики.

Висновки. Обґрунтовано, що під *земельними ресурсами* необхідно розуміти сукупність запасів землі, розташованих на певних територіях держави, регіону, територіальної громади, які володіють природно-економічними властивостями і є джерелом задоволення різних потреб та інтересів як окремих людей (*землекористувачів*), так і суспільства (держави) в цілому, відносини щодо управління і розпорядження якими через наявність унікальної економічної, екологічної та соціальної значущості підлягають прямому чи опосередкованому впливу держави щодо землепорядкування. Визначено, що *земельні ресурси* – це найширше і узагальнююче поняття стосовно земель, землекористування, земельних ділянок та їх частин. З'ясовано, що за період з 2010 р. по 2024 р. пройшло зменшення площі сільськогосподарських угідь – на -7,6 тис. га або на 0,4%. Разом з тим, площа ріллі зросла на 72,5 тис. га або на 3,5% за рахунок розорювання природних кормових угідь. Також збільшилася площа лісів на 7,5 тис. га або на 0,4% і зросла площа забудованих земель на 15,8 тис. га або 0,8%. У структурі сільськогосподарських земель рілля займає близько 78,64%, багаторічні насадження – 2,34%, сіножаті – 8,53%, пасовища – 9,61%, перелоги – 0,14% та інші сільськогосподарські землі – 0,74%.

Список використаних джерел

1. Екологічний паспорт Хмельницької області у 2019 році URL: <https://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2020/>
2. Екологічний стан сільських населених пунктів Західного регіону та заходи для еколого-безпечного функціонування агроєкосистем Г. В. Давидок, Л. І. Шкарівська, І. І. Клименко [та ін.]: науково-практичні рекомендації / Київ : ННЦ «ІАЕ», 2023. – 76 с.

3. Державний земельний кадастр Хмельницької області. Форма 6-зем станом на 2010 рік.
4. Земельні ресурси та їх використання Третяк А. М., Третяк В. М., Трофименко П. І., Трофименко Н. В.: навч. посіб. / за заг. ред. А. М. Третяка. Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. с.303 <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/7286>
5. Питуляк М. Р., Питуляк М. В., Жулканич Б. М., Бартко С. Л. Природно-екологічні особливості та сучасний стан землекористування в ОТГ Хмельницької області. *Екологічні науки*. 2022. № 4(43). с. 121–126. DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2022.есо.4-43.19>
6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 11.09.2025).
7. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 № 962-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text> (дата звернення: 10.09.2025).
8. Регіональна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища Хмельницької області у 2020 році» / Департамент екології та природних ресурсів Хмельницької обласної державної адміністрації. Хмельницький : Департамент екології та природних ресурсів Хмельницької ОДА, 2021. 266 с.
9. Регіональна доповідь «Про стан навколишнього природного середовища Хмельницької області у 2024 році» / Департамент екології та природних ресурсів Хмельницької обласної державної адміністрації. Хмельницький : Департамент екології та природних ресурсів Хмельницької ОДА, 2025. – 321 с.
10. Третяк А. М., Третяк В. М., Лобушко А. В. Поняття та сутність організації використання земельних ресурсів як фактору впливу на сталий розвиток сільських територій. *Агросвіт*. 2025. № 13. с. 4–14. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.13.4>
11. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т. М., Капінос Н. О., Третяк Н. А. Концепція проекту закону України «Про землевпорядкування». *Агросвіт*. 2025. № 5. с. 3–15. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.5.3>
12. Третяк А. М., Третяк В. М., Сіроштан Т. М., Лобушко А. В., Лобушко Ю. В. Зasadничі основи проекту «Типове положення про земельний відділ територіальної громади». *Агросвіт*. 2025. № 17. с. 22–33. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.17.22>
13. Третяк А. М., Третяк В. М., Третяк Н. А. Місія землевпорядкування щодо розвитку екосистемних послуг в Україні. *Агросвіт*. – 2024. – № 8. – С. 4–14. – DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.8.4>.
14. Управління земельними ресурсами та землекористуванням: навчальний посібник / А. М. Третяк, В. М. Третяк, Р. М. Курильців, Т. М. Прядка, Н. О. Капінос, Н. А. Третяк ; за заг. ред. проф. А. М. Третяка. Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. 432 с. <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/10227>.

Misyuk M. V.

*Doctor of Economics, Professor,
Vice-Rector for Academic Affairs,
Higher Educational Institution “Podillia State University”
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: misyuknikolai@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2903-7715*

Lobunko A. V.

*Candidate of Economics, Doctoral Student at the Department of Economics, Entrepreneurship,
Trade and Stock Exchange Activities,
Higher Educational Institution “Podillia State University”
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: lobunkoanton@ukr.net
ORCID: 0009-0005-3661-3719*

LAND RESOURCES OF RURAL AREAS OF KHMELNYTSKYI REGION: ESSENCE, FUNCTIONS, CONDITION AND TRENDS OF CHANGE

Abstract

The article substantiates that land resources should be understood as a set of land reserves located in certain territories of the state, region, territorial community, which have natural and economic properties and are a source of satisfaction of various needs and interests of both individuals (land users) and society (state) as a whole, relations regarding management and disposal of which, due to the presence of unique economic, ecological and social significance, are subject to direct or indirect influence of the state regarding land management. It is also determined that land resources are the broadest and most generalizing concept regarding land, land use, land plots and their parts. It was found that the area of agricultural land in Khmelnytskyi region decreased, along with the area of agricultural land. At the same time, the area of arable land increased due to the plowing of natural fodder lands. The area of forests increased. The area of built-up land also increased. It was determined that the most large-scale degradation processes are water and wind erosion of land. Since the region has a significant length from north to south, differences in the structure and quality of land resources are observed. Thus, at the present stage, the problems of land resource management do not lose their sharpness and relevance. At the regional level, existing problems in the organization of land resource use, in the implemented state land policy and in land resource management are becoming more acute. Such problems include the opacity of land resource management procedures, disparities in land areas of different categories, features of the economic development of the region, etc. They require the creation of an

effective mechanism for targeted regulation of the organization of land resource use and their management in the necessary economic direction. The issue of improving the efficiency of land resource management continues to remain the most important and priority task of land policy.

Key words: land, land resources, land use, land management, land fund structure.

References

1. *Ekologichniy pasport Khmelnytskoi oblasti za 2019 rik* [Ecological passport of Khmelnytskyi region for 2019]. Khmelnytskyi Regional State Administration. Retrieved from: <https://surl.li/upmijy> [in Ukrainian].
2. Davydiuk, H. V., Shkarivska, L. I., Klymenko, I. I., et al. (2023). *Ekologichniy stan silskykh naselenykh punktiv Zakhidnoho rehionu ta zakhody dlia ekolocho-bezpechnoho funktsionuvannia ahroekosystem* [Ecological condition of rural settlements of the Western region and measures for environmentally safe functioning of agroecosystems]. Kyiv: NNTs "IAE". [in Ukrainian].
3. *Derzhavnyi zemelnyi kadastr Khmelnytskoi oblasti. Forma 6-zem stanom na 2010 rik*. [State Land Cadastre of Khmelnytskyi Region. Form 6-land as of 2010]. [in Ukrainian].
4. Tretiak, A. M., Tretiak, V. M., Trofymenko, P. I., & Trofymenko, N. V. (2022). *Zemelni resursy ta yikh vykorystannia* [Land resources and their use] (A. M. Tretiak, Ed.). Bila Tserkva: LLC "Bilotserkivdruk". 303 p. <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/7286> [in Ukrainian].
5. Pytuliak, M. R., Pytuliak, M. V., Zhulkanych, B. M., & Bartko, S. L. (2022). *Pryrodno-ekolohichni osoblyvosti ta suchasnyi stan zemlekorystuvannia v OTH Khmelnytskoi oblasti* [Natural-ecological features and current state of land use in the united territorial communities of Khmelnytskyi region]. *ECO Journal*. Retrieved from: DOI: <https://doi.org/10.32846/2306-9716/2022.eco.4-43.19> [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (1997) *Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR* [The Law of Ukraine "On local self-government in Ukraine"] available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 11.09.2025). [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003, June 19). *Pro okhoronu zemel': Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 № 962-IV* [On Land Protection: Law of Ukraine of June 19, 2003 No. 962-IV]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text> (accessed 10.09.2025). [in Ukrainian].
8. *Rehionalna dopovid «Pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha Khmelnytskoi oblasti u 2020 rotsi»* (2021) [Regional Report "On the state of the natural environment of khmelnytskyi region in 2020"] Khmelnytskyi: Department of Ecology and Natural Resources of Khmelnytskyi State Administration, 266 p. [in Ukrainian].
9. *Rehionalna dopovid «Pro stan navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha Khmelnytskoi oblasti u 2024 rotsi»* (2025) [Regional Report "On the state of the natural environment of khmelnytskyi region in 2024"] Khmelnytskyi: Department of Ecology and Natural Resources of Khmelnytskyi State Administration, 321 p. [in Ukrainian].
10. Tretiak, A. M., Tretiak, V. M., & Lobunko, A. V. (2025). Poniattia ta sutnist orhanizatsii vykorystannia zemelnykh resursiv yak faktoru vplyvu na stalyy rozvytok silskykh terytorii [The concept and essence of land resource use organization as a factor influencing sustainable development of rural areas]. *Agrosvit*, (13), 4–14. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.13.4> [in Ukrainian].
11. Tretiak, A. M., Tretiak, V. M., Priadka, T. M., Kapinos, N. O., & Tretiak, N. A. (2025). Kontseptsiia proektu zakonu Ukrainy "Pro zemlevporiadkuvannia" [Concept of the draft Law of Ukraine "On Land Management"]. *Agrosvit*, (5), 3–15. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.5.3> [in Ukrainian].
12. Tretiak, A. M., Tretiak, V. M., Siroshstan, T. M., Lobunko, A. V., & Lobunko, Y. V. (2025). Zasadnychi osnovy proektu "Typove polozhennia pro zemelnyi viddil terytorialnoi hromady" [Foundational principles of the draft "Model Regulation on the Land Department of the Territorial Community"]. *Ahrosvit*, (17), 22–33. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.17.22> [in Ukrainian].
13. Tretiak, A. M., Tretiak, V. M., & Tretiak, N. A. (2024). Misiia zemlevporiadkuvannia shchodo rozvytku ekosystemnykh posluh v Ukraini [The mission of land management in the development of ecosystem services in Ukraine]. *Agrosvit*, (8), 4–14. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.8.4> [in Ukrainian].
14. Tretiak, A. M., Tretiak, V. M., Kuryltsev, R. M., Priadka, T. M., Kapinos, N. O., & Tretiak, N. A. (2022). Upravlinnia zemelnymi resursamy ta zemlekorystuvanniam [Management of land resources and land use]. Bila Tserkva: TOV "Bilotserkivdruk". Retrieved from: <http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/10227> [in Ukrainian].

Отримано: 03.10.2025

Рекомендовано: 14.11.2025

Опубліковано: 16.12.2025